

Kleine kinderen
Grote
Kansen

Online Lerend Netwerk I

23 juni 2022

Samen naar grote onderwijskansen!
(Voor)lezen, doe je mee?

De leesscan Op weg naar een duurzaam leesbeleid

Lieve Van Severen, Odisee hogeschool

Kennismaking

Lieve Van Severen

lerarenopleider en onderzoeker Odisee

Onderzoekscentrum Taalbouwers

Medewerker project Leesscan

Coördinator project Klank klaar voor de leesstart

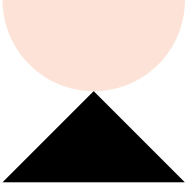
Jona Hebberecht

lerarenopleider en onderzoeker Odisee

Onderzoekscentrum Taalbouwers

coach PRO Lezen

coördinator project Leesscan

1

Lezen in gevaar?

2

Ontstaan leesscan

3

Sterk leesonderwijs

4

Ontwikkeling en analyse leesscans

5

Aan de slag met de leesscan

Lezen in gevaar?

Onderwijs

Niveau Nederlands daalt op elk vlak, en wiskunde scoort al niet veel beter: wat kunnen we doen?

BINNENLAND

Leerlingen basisonderwijs scoren slechter op lezen en luisteren dan vijf jaar geleden

Frank Segers
04 sep 18:52

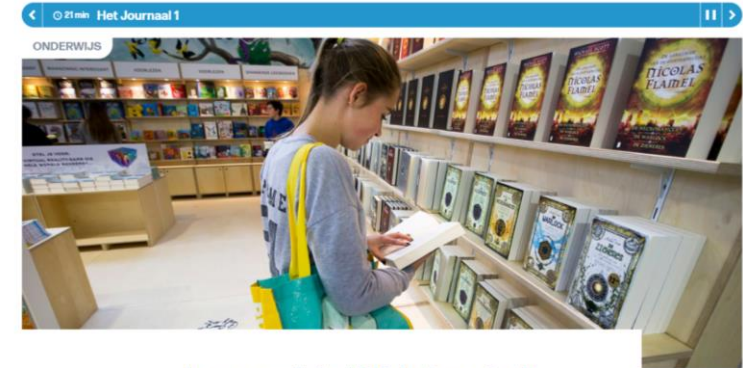
“Als we betere lezers willen, kunnen we ze niet leren tanden poetsen”

BEGRIJPEND LEZEN

‘Meestal lezen de kinderen alleen als er tijd over is’

De Onderwijsinspectie onderzocht waar het in het Vlaamse basisonderwijs precies fout loopt met het begrijpend lezen. ‘De scholen en de leerkrachten varen blind.’

Klaas Maenhout
vrijdag 12 juni 2020 om 3.25 uur

Robbe De Graeve,
Tobias Santens
03 sep 18:58

Leesvaardigheid 15-jarigen daalt meer dan ooit en nog half zoveel wiskunde-knobbels: dit zijn de nieuwe PISA-resultaten

Vlaamse leerlingen scoren steeds slechter op internationale leestests. Waar liggen de oorzaken?

Jan Rijkers: “Uit PIRLS weten we dat veel minder tijd gereserveerd wordt voor lezen dan 20 jaar geleden. Er is vooral minder aandacht voor **technisch lezen**, het vlot kunnen verklanken van wat er staat. Vlot technisch kunnen lezen is essentieel, maar het schiet erbij in omdat scholen in Vlaanderen en Nederland veel andere doelstellingen moeten realiseren: EHBO, tanden poetsen, beweging, drugpreventie, gezond leven, met geld leren omgaan ...”

“Een andere vrij simpele verklaring is dat teksten in de basisschool zelden langer zijn dan een halve bladzijde. Bij PIRLS moeten ze ook langere teksten begrijpen.”

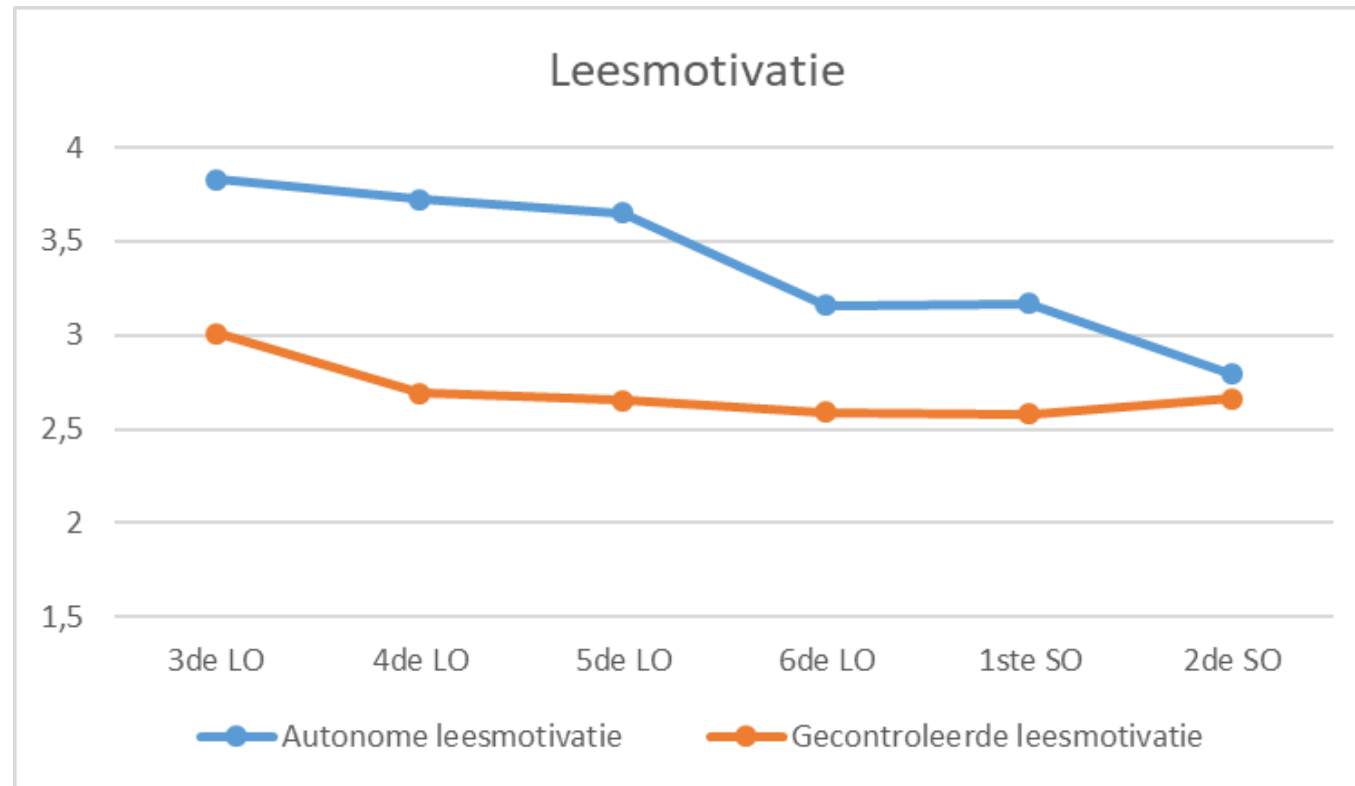
Lezen in gevaar?

Verschillen tussen leerlingen

Geslacht		<	
Thuis taal	Niet NLS	<	NLS
SES	laag	<	hoog

Lezen in gevaar?

- **Sterke daling autonome leesmotivatie (= WILLEN lezen) is alarmerend**
- **Gecontroleerde leesmotivatie (= MOETEN lezen) blijft relatief stabiel**

De Smedt et al. (2020)

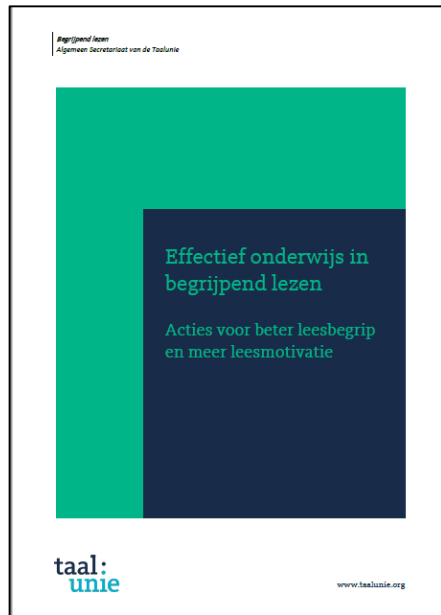
Lezen in gevaar?

- **Dalende trend leesmotivatie doorheen lagere en secundaire school**
- **Alarmerende resultaten leesbegrip**

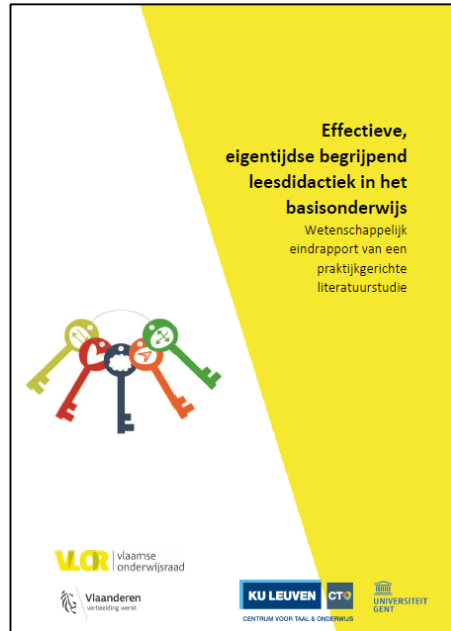

urgentiebesef om nog sterker in te zetten op leesonderwijs

Lezen in gevaar?

Taalraad – Taalunie

VLOR

review Houtveen et al

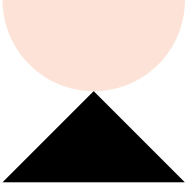

Onderwijsraad Ned.

Leesoffensief

Elke school moet inzetten op **sterk leesonderwijs**.
Elke school heeft een **duurzaam leesbeleid** nodig.

1

Lezen in gevaar?

2

Ontstaan leesscan

3

Sterk leesonderwijs

4

Ontwikkeling en analyse leesscans

5

Aan de slag met de leesscan

Ontstaan leesscan

- Hoe kunnen we schoolteams inzicht verschaffen in de **sterktes en uitdagingen** in hun leesonderwijs?
- Welke **noden en vragen** hebben Vlaamse scholen wat betreft leesonderwijs?
- Welke **coaching** is nodig om schoolteams te versterken in hun leesonderwijs?

Ontstaan leesscan

- **Literatuurstudie**: wat is sterk leesonderwijs?
- Vertaling literatuurstudie naar **kijkwijzers**
- Brede **bevraging** experts en werkveld
- Ontstaan **leesscan op schoolniveau**
- Digitalisering leesscan i.s.m. opleiding ICT Odisee
  - dankzij financiële steun **Taalunie**
- **Vormingen** gebruik leesscan

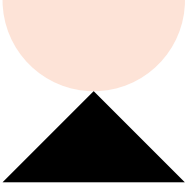

Ontstaan leesscan

Doel (lees)onderwijs

van elke leerling een vaardige, gemotiveerde én betrokken lezer maken

1

Lezen in gevaar?

2

Ontstaan leesscan

3

Sterk leesonderwijs

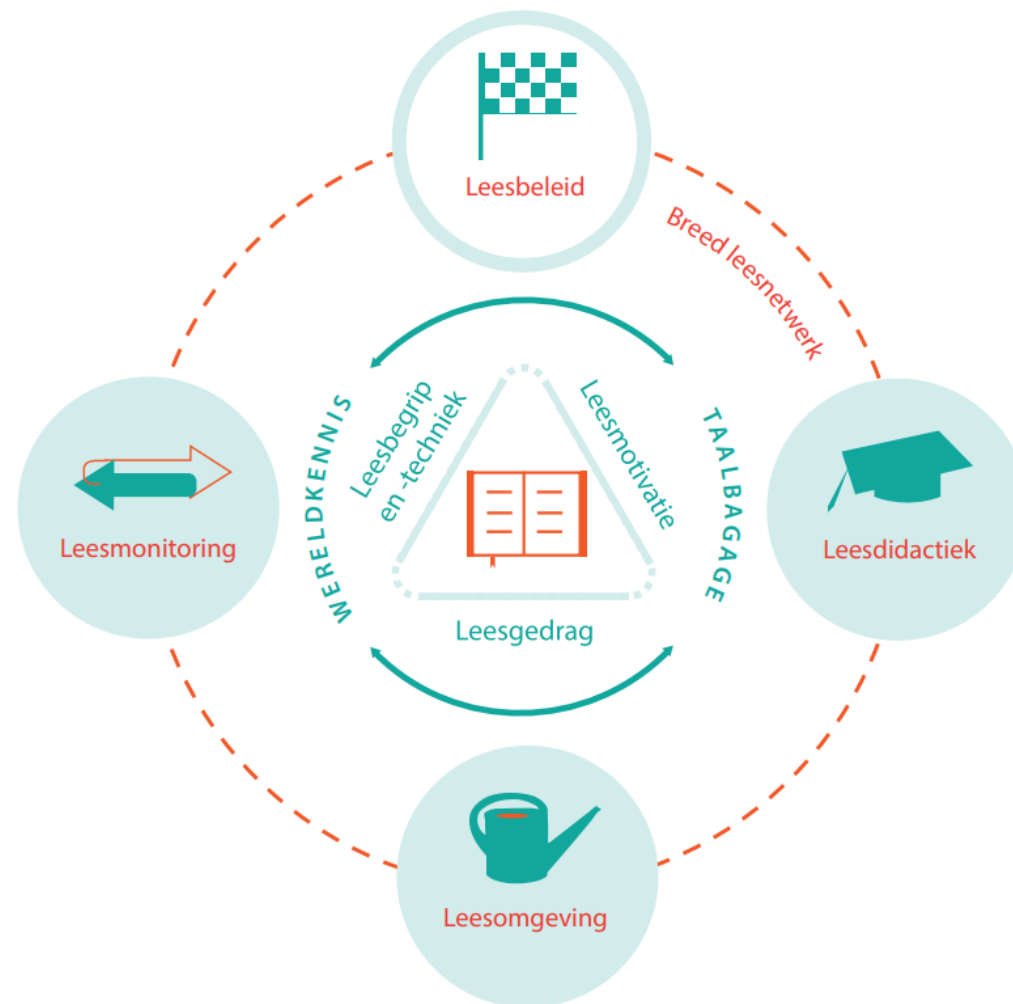
4

Ontwikkeling en analyse leesscans

5

Aan de slag met de leesscan

Sterk leesonderwijs: meerdere bouwstenen

Hebbrecht & Vansteelandt (2020, 2021)

Sterk leesonderwijs: leesbeleid

- **Schoolvisie** op leesonderwijs
- Wisselwerking **kernteam - schoolteam**
- **Doelen** en acties koppelen aan visie
- Korte, middellange en lange **termijn**
- Op **niveau** van leerlingen, leerkrachten en school
- **Tijd, ruimte én middelen**
- **Professionalisering**
- Samenwerking met een breed **leesnetwerk**
- Een **dynamisch** verhaal

Sterk leesonderwijs: leesbeleid

Sterk leesonderwijs: leesdidactiek

Effectief én motiverend
leesonderwijs

- **Motiverende**, betekenisvolle opdrachten
- **Functioneel** inzetten op lezen
- **Rijke teksten**
- **Transfer** van lezen naar andere hoeken, lessen, vakken, (schrijf)opdrachten
- Expliciete **instructie** (*modeling*) en **interactie**
- Inzoomen op **wat, hoe en wanneer** (*metacognitie*)
- **Leerlijn** van kleuter naar lager naar secundair

©PRO –Lezen / Simon
Bequoye / HEHA,
Dendermonde, Atheneum,
Aalst

Sterk leesonderwijs: leesbevordering

Effectief én motiverend
leesonderwijs

- Lezen **promoten**: boekpromotie
- Actieve **verwerking**: boek- en tekstverwerking
- Klassikale en individuele **leesgesprekken**
- **Autonome leesmotivatie bevorderen**: inspraak bij leesdoel, tekstkeuze, verwerking, samenwerking
- Aandacht voor **leesmotivatie en leesgedrag**
- Digitaal en **multimediaal lezen**

©PRO –Lezen / Simon Bequoye, HEHA, Dendermonde, Atheneym Aalst, Bollekensschool, Gent

Sterk leesonderwijs: leesomgeving

- . Lezen **zichtbaar** maken op klas- en schoolniveau
- . Aantrekkelijke, uitnodigende **leesplekken**
- . Rijk en **gevarieerd** leesaanbod van fictie én non-fictie
- . **Leesniveaue** en **interesses** leerlingen
- . Tijd maken voor lezen en **leesroutines**

© PRO -Lezen
Simon Bequoye
IMI, Roosdaal
De Boomgaard, Gent

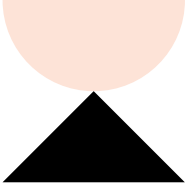
© PRO –Lezen
Simon Bequoye
De Boomgaard, Gent

Sterk leesonderwijs: leesmonitoring

- **Systematisch opvolgen** van leesvorderingen
- Monitoren op verschillende manieren en via verschillende **instrumenten**
- Meetresultaten vertalen naar gepaste **acties**
- **Differentiatie** in leesonderwijs: pre-teaching, verlengde instructie, aangepaste leesdoelen, aangepast leesmateriaal
- **Transfer**: lezen stimuleren doorheen het hele curriculum
- Actieve **betrokkenheid van leespartners**: collega's, leerlingen, ouders
- Gerichtte **feedback**

1

Lezen in gevaar?

2

Ontstaan leesscan

3

Sterk leesonderwijs

4

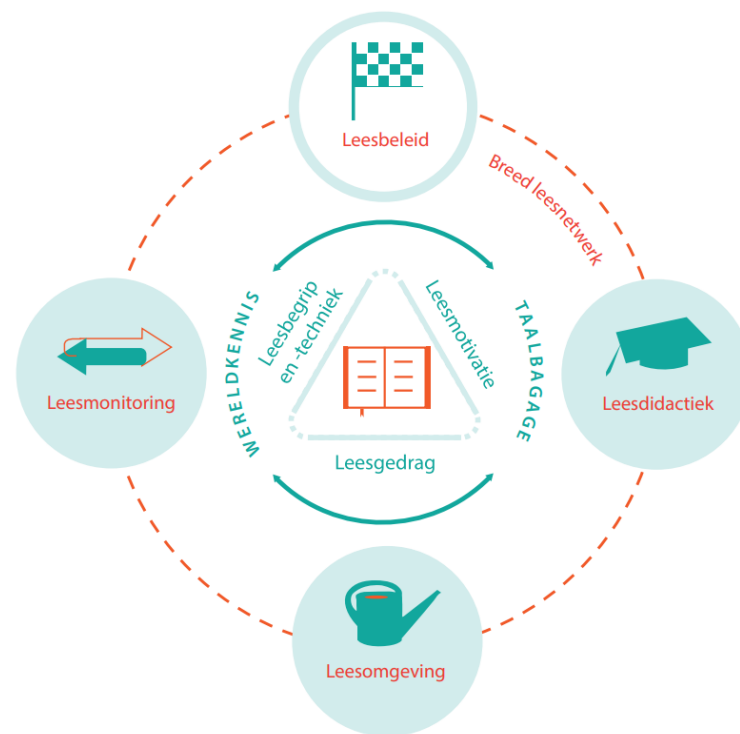
Ontwikkeling en analyse leesscans

5

Aan de slag met de leesscan

Ontwikkeling en analyse leesscans

Hoe kunnen we de theoretisch vooropgestelde bouwstenen meten?

Hebbrecht & Vansteelandt (2020, 2021)

Ontwikkeling en analyse leesscans

- De bouwstenen = latente variabelen (niet direct observeerbaar)
- #items/vragen ontwikkeld per bouwsteen
  - Leesbeleid
  - Leesdidactiek
  - Leesomgeving
  - Leesmonitoring
  - Leesbevordering
- Schoolteams konden de items beantwoorden a.d.h.v. een **5-puntenschaal** gaande van helemaal niet akkoord tot helemaal akkoord

Ontwikkeling en analyse leesscans

- Op basis van de resultaten van de factoranalyses:
  - Formulering van sommige items aangepast
  - Items verwijderd uit de vragenlijst
  - Betrouwbaarheidsanalyses uitgevoerd
- Conclusie over de ontwikkeling van de leesscan
  - Finaal aantal stellingen: 52 items om 5 bouwstenen te meten
  - Een goede fit van de factorstructuur: de items meten de theoretisch vooropgestelde bouwstenen
  - De vragenlijst is betrouwbaar
  - Verdere analyses op basis van de leesscan zijn dus toegestaan

Ontwikkeling en analyse leesscans

Verdere analyses: onderzoeksvragen

- Welke **noden** voelen schoolteams?
- Op welk vlak vinden scholen dat ze **goed bezig** zijn?
- Zijn er significante verschillen tussen **basisscholen** en **secundaire scholen**?

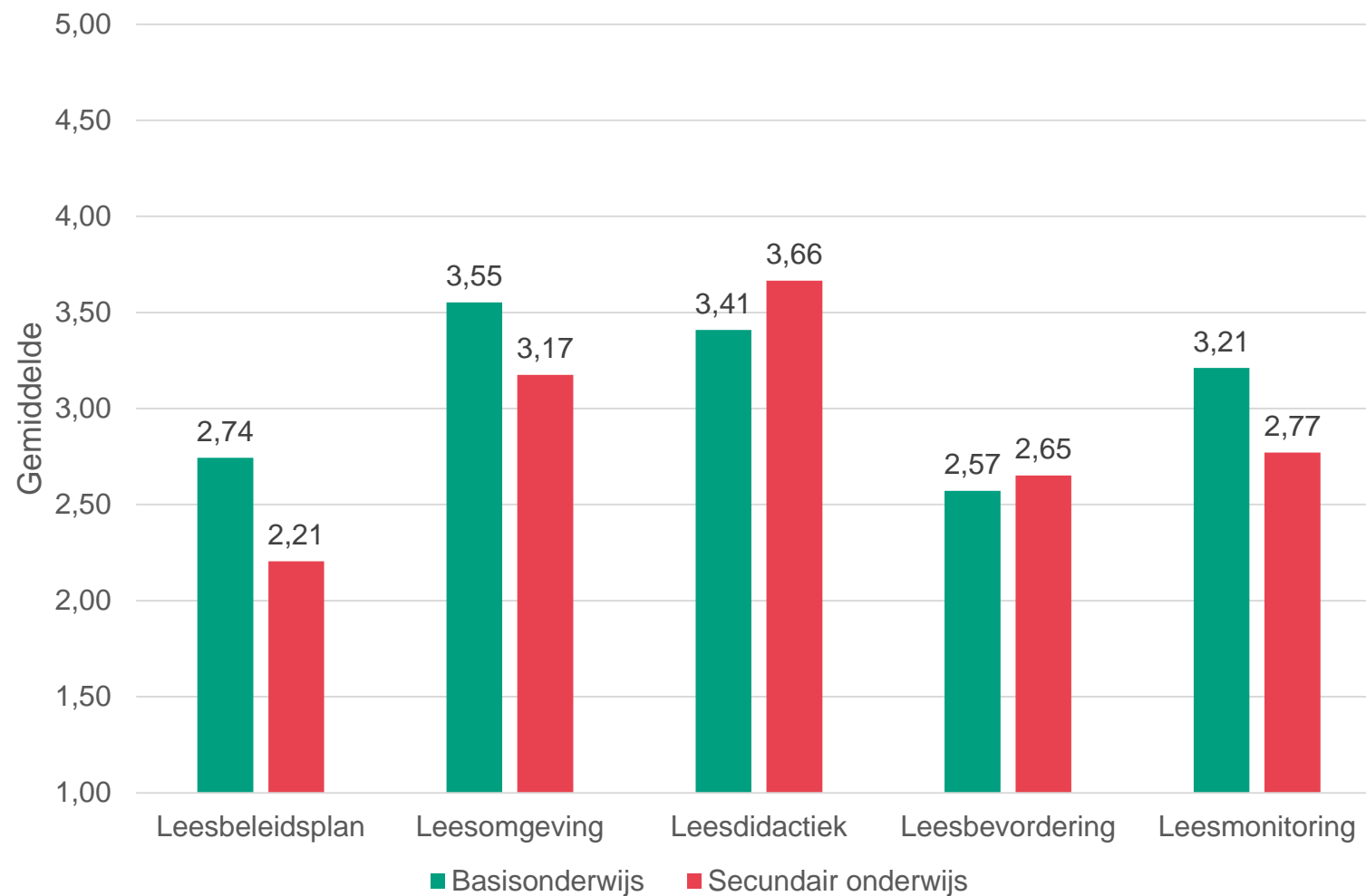

Ontwikkeling en analyse leesscans

Participanten

- Digitale leesscans bij meer dan **300 scholen**
- **Basisonderwijs en secundair onderwijs**
  - Analyse leesscans van 55 secundaire scholen
  - Analyse leesscans 149 basisscholen
- **LOS-trajecten en Prioritaire nascholing** (Vlaamse Overheid)
- **Postgraduaat Leescoach** Odisee

Ontwikkeling en analyse leesscans

Hebbrecht, De Smedt, Van Keer & De Winne in Fons (2022), *Vlaamse scholen onder de leesscan*.

Ontwikkeling en analyse leesscans

- Scholen scoren zichzelf het **laagst** voor de componenten **leesbeleidsplan** en **leesbevordering**.
- Alle gemiddelde scores voor basisonderwijs en secundair onderwijs **verschillen significant** van elkaar behalve de gemiddelde score voor leesbevordering.
- **Basisscholen** scoren zichzelf hoger voor leesbeleidsplan, leesomgeving en leesmonitoring.
- **Secundaire scholen** scoren zichzelf hoger voor leesdidactiek.

PONS

Thema
Luisteren en spreken

16

4. *Hoever kilometer* DUURT DE LES VANDAAG?
8. *DE STRAFFE STUDIE: een hoorspel*
10. *LEREN presenteren*
14. *De feedbackcyclus* VIA GOOGLE CLASSROOM

Uitgediept

Vlaamse scholen onder de leesscan

Uit verschillende nationale en internationale studies (PIRLS, PISA, peilingsonderzoek,...) blijkt dat Vlaamse leerlingen steeds minder goed en ook steeds minder graag lezen. Veel scholen willen aan de slag om hun leesonderwijs te versterken, maar hoe begin je daar nu aan? Om aan die vraag tegemoet te komen, ontwikkelden onderzoekers van hogeschool Odisee in samenwerking met experts van AP, Universiteit Gent, Iedereen Leest en de Taalunie een digitale leesscan (www.leesscan.be). Met die leesscan kunnen schoolteams het leesonderwijs op hun school in kaart brengen. Op basis van de resultaten van hun leesscan kunnen ze een leesbeleid opstarten om hun leesonderwijs te versterken. In dit artikel gaan we dieper in op de resultaten van meer dan 200 Vlaamse basisscholen en secundaire scholen. Hoe percipiëren Vlaamse scholen hun eigen leesonderwijs? Op welk vlak vinden scholen dat ze goed bezig zijn? Welke noden voelen ze? En zijn er significante verschillen tussen basisscholen en secundaire scholen?

Jona Hebbrecht, Davy De Winne, Fien De Smedt en Hilde Van Keer

WAT IS EEN LEESSCAN?

Om tot een leesscan te komen, werd vertrokken van een literatuuronderzoek en een ruime bevraging bij zowel experts als leraren in het werkveld. Zo ontstond een lijst van een vijftigtal vragen over het leesonderwijs, waarop scholen zichzelf kunnen inschatten. Voor elke stelling kunnen scholen zich situeren op een vijfpuntenschaal gaande van 'helemaal niet akkoord' tot 'helemaal akkoord'. In september 2020 werd de leesscan voor het eerst ingevuld door meer dan 300 scholen, in het kader van de leestrajecten *Lezen op school* en *Prioritaire nascholing*, met steun van de Vlaamse Overheid. Met behulp van de leesscan brachten de scholen hun beginsituatie in kaart. De ingevulde leesscans van 55 secundaire scholen en 149 basisscholen werden nadien grondig geanalyseerd. Op basis van die analyses konden de vragen samengebracht worden onder vijf factoren:

- een leesbeleidsplan,
- een krachtige en motiverende leesomgeving,
- leesdidactiek,
- leesbevordering,
- leesmonitoring.

Over de auteur

JONA HEBBRECHT

is lerarenopleider en onderzoeker aan hogeschool Odisee. Ze is coördinator van het onderzoeksproject De leesscan en begeleidt samen met AP Hogeschool en Iedereen Leest 24 scholen bij de uitbouw van een leesbeleid met steun van de Vlaamse Overheid.

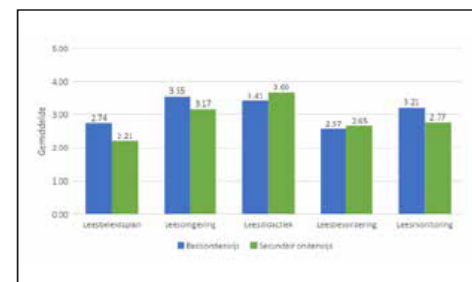
DAVY DE WINNE

is onderzoeker en coördinator van het user experience lab van de Odisee hogeschool.

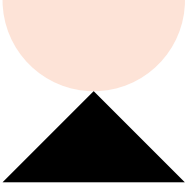
FIEN DE SMEDT en HILDE VAN KEER

zijn respectievelijk als postdoctoraal onderzoeker en professor verbonden aan de onderzoeksgroep Taal, Leren, Innoveren van de Vakgroep Onderwijskunde (Universiteit Gent)

In wat volgt gaan we dieper in op deze factoren en bespreken we de gemiddelde resultaten van de deelnemende scholen.

Figuur 1. Perceptie over hun leesonderwijs door Vlaamse basisscholen en secundaire scholen

1

Lezen in gevaar?

2

Ontstaan leesscan

3

Sterk leesonderwijs

4

Ontwikkeling en analyse leesscans

5

Aan de slag met de leesscan

Aan de slag met de leesscan

- Scholen kunnen zelf registreren via [leesscan.nl](#).
- Scholen kunnen als **(kern)team** de leesscan invullen of een **link** delen met alle leerkrachten
- Scholen krijgen **feedback** bij hun resultaten
- Er zijn digitale **verdiepende kijkwijzers** voor kleuteronderwijs en lager onderwijs

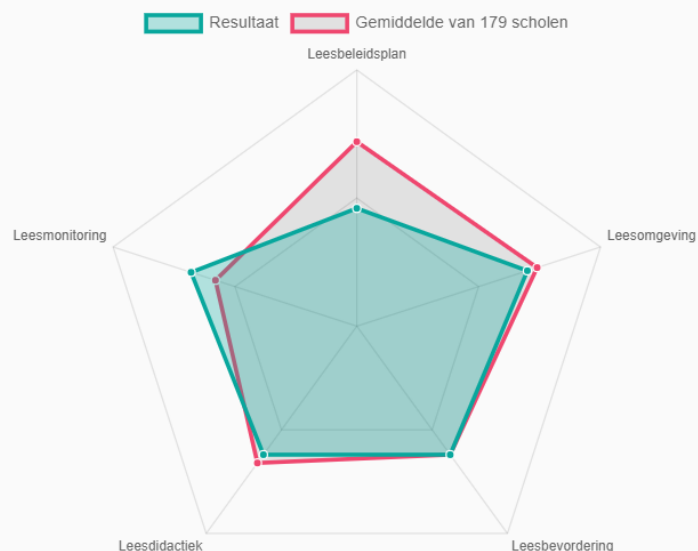

Aan de slag met de leesscan

[Mijn home](#)[Mijn resultaten](#)[Mijn profiel](#)[Uitloggen](#)

Leesscan

19 April 2022 - 11:04

Samenvatting resultaten

Ga aan de slag en probeer op onderstaande onderdelen verder in te zetten!

Op deze onderdelen kan je als schoolteam nog extra inzetten:

- VISIE, DOELEN EN ACTIES ... een LEESBELEIDSPLAN
- KRACHTIGE EN MOTIVERENDE LEESOMGEVING
- LEESBEVORDERING
- EFFECTIEVE LEESDIDACTIEK
- LEESMONITORING EN FEEDBACK OP LEERLING-, KLAS- EN SCHOOLNIVEAU

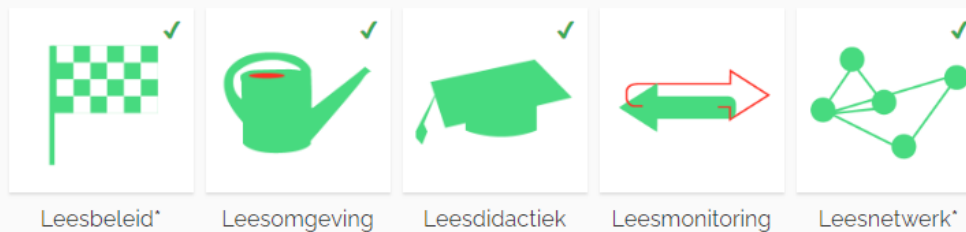
[Print het volledige resultaat](#)

Verdiepende kijkwijzers

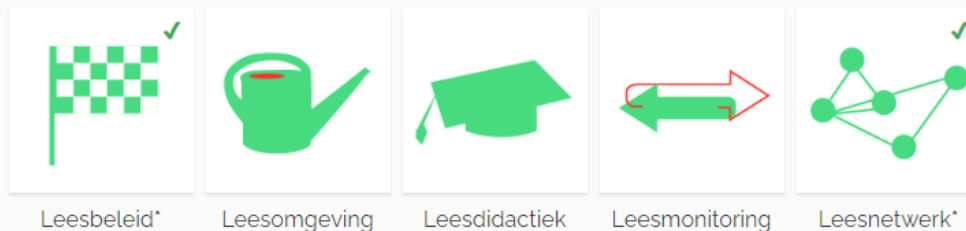
Kies een verdiepende kijkwijzer

Kies een verdiepende kijkwijzer. Je kunt maar één verdiepende kijkwijzer per keer selecteren. In een volgende stap kan je ervoor kiezen om de kijkwijzer in te vullen als team of om de link naar de kijkwijzer te delen met de leden van je schoolteam.

Lager Onderwijs

Kleuteronderwijs

*Omwille van de schoolbrede focus zijn de kijkwijzers voor de componenten Leesbeleid en Leesnetwerk overkoepelend voor kleuter- en lager onderwijs.

Scan het leesonderwijs op je school

Scan je leesonderwijs

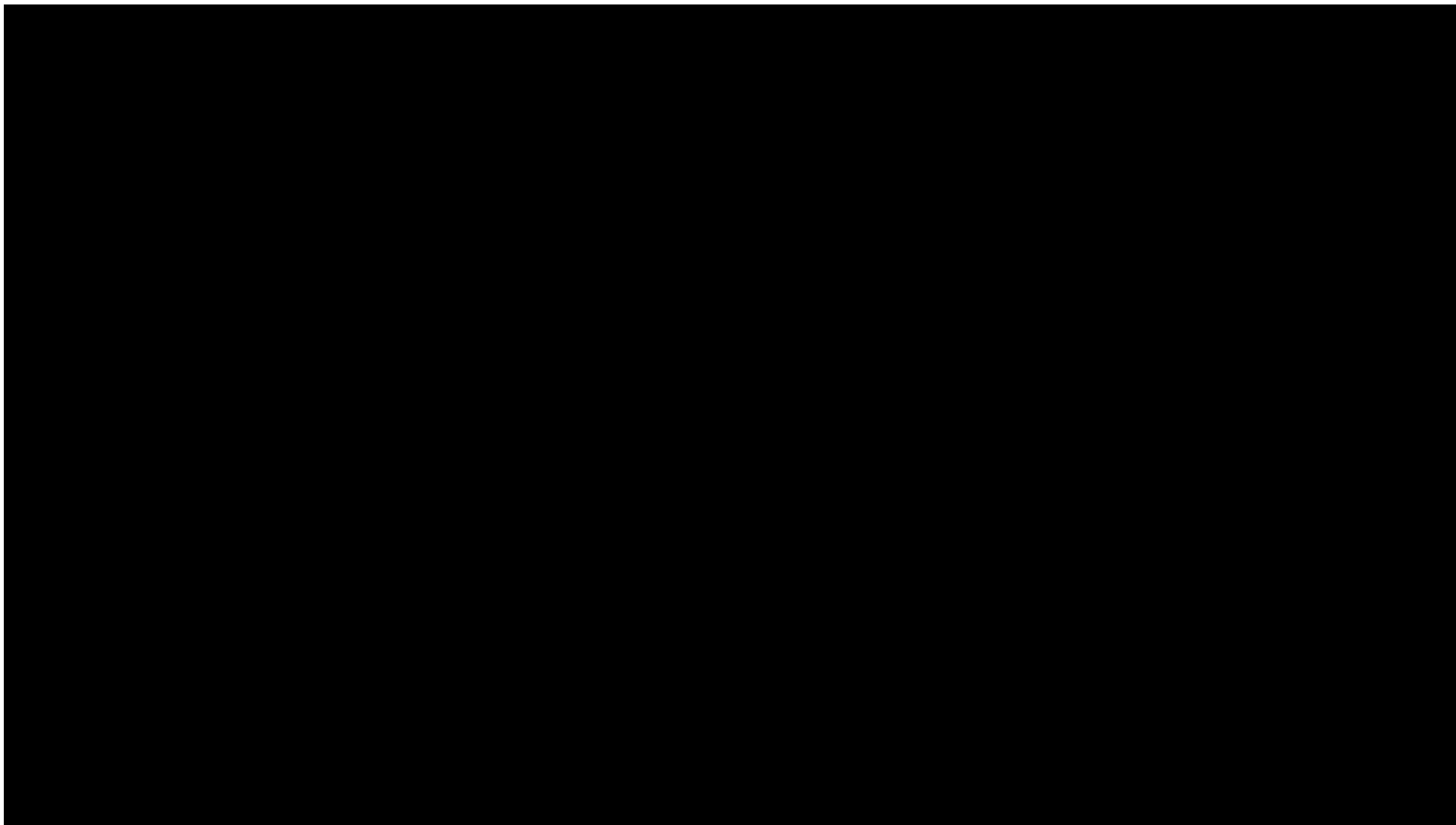

Toekomstplannen

- Inspirerende praktijkvoorbeelden
- Relevante achtergrondliteratuur
- Gebruikersonderzoek

Waarom een leesscan?

Meer lezen

- Hebbrecht, J., De Winne, D., De Smedt, F. & Van Keer, H. (2022) Vlaamse scholen onder de leesscan. FONS, 7, 26-29
- Hebrrecht, J. & Vansteelandt, I. (2021). Leesbeleid: Leerlingen aan zet! FONS, 15, 26-29.
- Hebbrecht, J. & Vansteelandt, I. (2021). Sterk leesonderwijs maak je samen: leesbeleid in de praktijk. Tijdschrift Taal.
- Hebbrecht, J., Vansteelandt, I., Algoet, M., & Van Severen, L. (2021) Kijk over het muurtje: het leesbeleid op de school van kleuterjuf Elif. Kleutergewijs.
- Hebbrecht, J. & Vansteelandt, I. (2021). Leesbeleid maken: hoe doe je dat? MeerTaal, 7(2), 14-16.
- Hebbrecht, J. & Vansteelandt, I. (2020). Van duurzaam leesbeleid naar sterk leesonderwijs. FONS, 11, 5-9.
- De Smedt, F., Rogiers, A., Heirweg, S., Merchie, E., & Van Keer, H. (2020). Assessing and mapping reading and writing motivation in third to eight graders : a self-determination theory perspective. *Frontiers in Psychology*, 11.

Vragen?

